

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

ШИНКАРЕНКО ЮРІЙ ОЛЕГОВИЧ

**ІНТЕРНЕТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

за освітньо-професійною програмою

«Документаційне забезпечення управління та інформаційно-аналітична діяльність»

Спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Петрович В. В.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-
аналітичної діяльності

від _____ 2024 р.

Завідувачка кафедри проф. Гаврилюк С. В. _____

Луцьк – 2024

АНОТАЦІЯ

Шинкаренко Ю. О. Інтернет як основа формування глобального інформаційного простору. Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2024.

У кваліфікаційній роботі висвітлено важливі аспекти розвитку та змін Інтернету як основи формування інформаційного простору, розглянуто сучасний стан інформаційної безпеки в Україні та методи захисту інформаційного простору. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступній частині описується актуальність теми дослідження, визначено мету, окреслено завдання, встановлено об'єкт і предмет дослідження, які порушуються у роботі, практичне застосування та наукову новизну дослідження.

У розділі 1 розглянуто сутність та зміст поняття «інформаційний простір» та процес входження України до світового інформаційного простору. Визначено поняття, роль та переваги Інтернету, інформаційного простору.

У розділі 2 досліджено роль Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі, правове забезпечення поширення інформації через Інтернет, вплив цієї мережі на глобальний інформаційний простір та його перспективи розвитку.

Розділ 3 присвячено зміцненню та захисту національного інформаційного простору України. Досліджено сучасний стан національного інформаційного простору та його захист, а також розглянуто методи забезпечення інформаційної безпеки як основи національної безпеки.

У висновках зроблено підсумок дослідження щодо важливості забезпечення безпеки інформаційного простору для національної безпеки країни. Крім цього, визначено проблеми, які виникають через незнання мережевої безпеки та проаналізовано сучасний стан національного простору України та зарубіжних держав.

Результатом наукового дослідження є висновки, які висвітлюють аналіз викладеного змісту усіх складових, зокрема, аналіз теоретичних основ,

концептуальних підходів та впливу цифрових технологій на розвиток Інтернету та інформаційної безпеки. Висновки мають на меті узагальнити та підсумувати результати проведених досліджень, виявити основні тенденції та висловити науково обґрунтовані висновки щодо об'єкта дослідження.

Додатки містять матеріали, які підтримують та ілюструють основний зміст дослідження.

Ключові слова: інформаційний простір, Інтернет, глобалізація, захист інформації, інформаційна безпека.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОСТІ	11
1.1. Сутність і зміст поняття «інформаційний простір».....	11
1.2. Процес входження України у світовий інформаційний простір....	20
РОЗДІЛ 2. ІНТЕРНЕТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	26
2.1. Правове забезпечення поширення інформації мережею Інтернет..	26
2.2. Вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір.....	31
2.3. Перспективи розвитку Інтернету у глобалізованому інформаційному просторі.....	34
РОЗДІЛ 3. ЗМІЦНЕННЯ ТА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ	39
3.1. Сучасний стан національного інформаційного простору України та його захист.....	39
3.2. Інформаційна безпека як основа національної безпеки: методи її забезпечення.....	43
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	55

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗМІ	– засоби масової інформації
ЗУ	– Закон України
МІП	– Міністерство інформаційної політики
EFF	– Electronic Frontier Foundation

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі інформаційний простір став невід'ємною складовою нашого повсякденного життя. Завдяки швидкому розвитку технологій та глобалізації Інтернет перетворився на потужний інструмент, що змінює спосіб, яким ми спілкуємося, отримуємо і передаємо інформацію, а також впливає на різні сфери нашого життя, включаючи економіку, політику, культуру і соціальні відносини. Відтак, вивчення ролі та впливу Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі стає актуальним завданням.

Зростання ролі та значення Інтернету у нашому житті робить цю тему досить актуальною і вимагає глибокого дослідження його впливу на різні сфери нашої діяльності. Перш за все, Інтернет став необхідною складовою сучасного глобалізованого світу. Завдяки Інтернету ми маємо доступ до безмежної кількості інформації з усього світу, що сприяє швидкому поширенню знань і ідей. Інтернет змінив спосіб, яким ми спілкуємося, працюємо, навчаємося і розважаємося. Він створює нові можливості для підприємництва, торгівлі, політичної активності та культурного взаємодії.

Дослідження впливу Інтернету на економіку є однією з ключових складових актуальності цієї теми. Інтернет-технології змінюють спосіб функціонування бізнесу, роблячи його більш гнучким і доступним. Велика кількість компаній залежить від Інтернету для здійснення своєї діяльності, від електронної комерції до маркетингу та зв'язку з клієнтами. Дослідження в цій області можуть допомогти розуміти вплив Інтернету на ринки, конкуренцію, зайнятість і економічний розвиток.

Політичний вплив Інтернету також є важливим аспектом дослідження. Соціальні мережі та інші онлайн-платформи стали важливими інструментами для мобілізації громадської думки, організації протестів і політичної активності. Інтернет також впливає на політичну інформацію та медіа, змінюючи спосіб, яким ми отримуємо та сприймаємо новини. Дослідження в цій галузі можуть

допомогти розуміти вплив Інтернету на демократію, політичну участь та формування громадянської думки.

Крім того, культурний вплив Інтернету є іншою важливою аспектом дослідження. Інтернет змінює спосіб, яким ми сприймаємо, створюємо і спілкуємося з культурою. Він створює нові форми виразності, такі як мему, відео-блоги та соціальні мережі, які впливають на наш спосіб сприймати та розуміти світ. Дослідження в цій галузі можуть допомогти розкрити вплив Інтернету на культурну ідентичність, творчість та культурні відносини.

Також варто вивчити етичні та соціальні аспекти використання Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі. З популяризацією Інтернету з'явилися нові етичні проблеми, пов'язані з приватністю, цифровими правами, кібербулінгом і зловживанням інформацією. Дослідження в цій області можуть сприяти розробці ефективних стратегій та політик для забезпечення етичного та відповідального використання Інтернету.

Узагальнюючи, актуальність дослідження на тему «Інтернет як основа формування глобального інформаційного простору» полягає в необхідності розуміння його впливу на суспільство, економіку, політику і культуру. Інтернет має революційний характер і змінює наше життя в усіх аспектах. Дослідження в цій області допоможуть вирішувати важливі проблеми, пов'язані з економікою, політикою, культурою та етикою Інтернету.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у з'ясуванні ролі Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі.

Для досягнення цієї мети у роботі вирішується **завдання**:

- визначити сутність і зміст поняття інформаційного простору;
- розкрити процес входження України у світовий інформаційний простір;
- проаналізувати правове забезпечення поширення інформації мережею Інтернет;
- розглянути вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір;
- окреслити перспективи розвитку Інтернету у глобалізованому інформаційному просторі;

– визначити шляхи зміцнення та захисту національного інформаційного простору.

Об'єктом дослідження є глобальний інформаційний простір сучасності.

Предметом дослідження є Інтернет як складова глобалізованого інформаційного простору та його роль у формуванні сучасного світу, включаючи вплив на суспільство, культуру, економіку та політику.

Стан наукової розробки проблеми. У кваліфікаційній роботі використані різноманітні джерела інформації, включаючи наукові статті, книги, звіти та статистичні дані. Визначенню базисних понять, які характеризують інформаційне суспільство в цілому, присвячено низку праць зарубіжних авторів, серед яких слід відзначити роботи Д. Белла, К. Вербаха, М. Кастельса, Р. Катца, Й. Масуди, Л. Робертса, Е. Тоффлера та інших.

Значну увагу дослідженню феномена інформаційного суспільства та особливостям його розбудови в Україні приділяли увагу українські дослідники В. Білоусов, С. Гнатюк, Д. Дубов, О. Картунов, В. Лях, М. Михальченко, В. Пазенок, В. Пилипчук, В. Федорченко та інші.

Джерельна база дослідження. Робота базується на даних з різних джерел, включаючи законодавчі акти, наукові дослідження тощо.

На дослідженні особливостей становлення інформаційного суспільства, реаліях державної інформаційної політики та національного інформаційного простору зосередили свою увагу С. Барматова, І. Бінько, О. Гіда, О. Дубас, В. Карпенко, О. Кондратенко, О. Литвиненко, С. Матвієнків, В. Потіха, А. Руднева, А. Чічановський та інші.

Різні аспекти інформаційного простору досліджували В. Дрешпак, М. Каткова, А. Манойло, А. Семенов, О. Солдатенко та інші.

Варто також виділити праці наступних вчених, дослідників та організацій, працюють у галузі вивчення Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі:

1. Тім Бернерс-Лі: Він є винахідником Всесвітньої павутини (World Wide Web) і активно займається дослідженнями в галузі розвитку та майбутнього

Інтернету. Він працює над проектами, спрямованими на покращення безпеки, приватності та доступності Інтернету.

2. Едвард Сноуден: Він є колишнім контрактником Центрального розвідувального управління США (CIA) і Національного агентства з безпеки США (NSA). Сноуден викрив системи масового спостереження та збирання даних, що проводяться розвідувальними агентствами. Його робота поглибила розуміння проблеми приватності в інформаційному просторі та змусила більше людей задуматися над безпекою в Інтернеті.

3. Electronic Frontier Foundation (EFF): Це некомерційна організація, що працює над захистом громадянських свобод та приватності в цифровому світі. EFF веде дослідження про різноманітні аспекти Інтернету, включаючи кібербезпеку, права користувачів та свободу слова в інформаційному просторі.

4. World Wide Web Foundation: Це організація, заснована Тімом Бернерс-Лі, яка працює над покращенням доступності Інтернету та його впливу на суспільство, проводячи дослідження, аналізуючи дані та розробляючи політичні рекомендації, спрямовані на забезпечення рівного доступу до Інтернету для всіх людей.

Загалом, їх робота включає розробку нових технологій, законодавства, спрямованих на забезпечення безпеки, приватності та доступності Інтернету.

Методи дослідження зумовлені темою, метою і завданнями. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові методи аналізу, синтезу, абстрагування та узагальнення. Задля досягнення поставленої в роботі мети використані методи – ретроспективний та порівняльний. В основу дослідження покладено принципи об'єктивності, науковості, всебічності, системності, які в сукупності дали змогу визначити роль Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що дослідження впливу Інтернету на формування глобального інформаційного простору розкриває нові аспекти в контексті сучасного розвитку технологій та суспільства. Інтернет сприяє зростанню кількості та різноманітності інформації, що стає доступною

для користувачів. Однак це також породжує проблему перевищення інформаційного потоку, що може призвести до перенасичення та дезорієнтації. Дослідження вказує на необхідність розвитку нових методів фільтрації та аналізу інформації для забезпечення якості та достовірності даних в глобальному інформаційному просторі.

Наукове й практичне значення. Одержані результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових досліджень, розробки політики та стратегій управління інформаційним простором. Подальше дослідження цієї теми може надати корисний інсайт для бізнес-спільноти, яка прагне оптимізувати свої процеси та залишатися конкурентоспроможною в умовах швидкого розвитку цифрових технологій.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження були представлені на:

1. **III** Всеукраїнській науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Україна у світовому просторі: минуле і сучасність» (22 травня 2024 року, Луцьк).

Публікації. Результати бакалаврської роботи опубліковані у формі тез:

1. Шинкаренко Ю. О., Петрович В. В. Вплив інтернету на глобалізований інформаційний простір. *Україна у світовому просторі: минуле і сучасність* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. аспір. і студ. м. Луцьк, 22 трав. 2024 р. Луцьк, 2021 р. С. 260–263.

Структура кваліфікаційної роботи складається із вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ГЛОБАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОСТІ

1.1. Сутність і зміст поняття інформаційного простору

В епоху глобалізації суспільства масова інформація стає обов'язковим елементом соціалізації кожного індивідуума і необхідною умовою функціонування всього соціуму. За всю історію людства Інтернет став найшвидшим засобом комунікації, який широко проникає практично в усі сфери життєдіяльності суспільства і докорінно змінює звичний спосіб життя і професійної діяльності мільйонів людей в різних країнах світу. Він створює для них принципово нові, безпрецедентні в історії людства можливості, а також нові, раніше невідомі проблеми, змінюючи традиційні стереотипи поведінки і спосіб життя.

Масштаби використання глобальної мережі неухильно зростають. Будь-який вид інформації зараз передається з мінімальними фізичними та емоційними витратами. В основі глобалізації лежить інформаційна революція. І це незаперечно. На думку В.Гороваго, саме нові тенденції та напрямки інформатизації та комунікації мають вирішальний вплив на всі сфери життя суспільства, в тому числі освіту, мову, культуру, духовно моральний розвиток, міжособистісні відносини. Дані сфери набувають якісно нових рис. Інформаційно-комунікаційні технології, системи обробки інформації, засоби масової інформації стають глобальними каналами міжособистісних відносин [7, с. 24].

О. Зернецька стверджує, що масова комунікація, в тому числі й Інтернет, як система поширення інформації з метою утвердження духовних цінностей даного суспільства і активного впливу на уявлення, оцінки, думки і поведінку людей, на масову свідомість в цілому виявляється чи не найважливішим фактором соціокультурного розвитку суспільства. Сучасні тенденції суспільного розвитку характеризуються, з одного боку, бурхливим зростанням інформаційно-комунікаційного потенціалу, нестабільним становищем на

світових фінансових ринках, посилення ролі комп'ютерних технологій, зміною соціальної стратифікації соціуму, можливістю впливу деяких країн ядра через громадські організації на внутрішньополітичні процеси в окремих країнах.

Явища, які в останні роки розвиваються в міжнародному суспільстві, доводять, що в XXI ст. у процесі розвитку цивілізації почав відбуватися глобальний прогрес, який за своїми розмірами і значенням є безпрецедентними в історії розквіту людської спільноти. В епоху глобалізації суспільства масова інформація стає обов'язковим елементом соціалізації кожного індивідуума і необхідною умовою функціонування всього соціуму.

На продовження думки О. Зернецької, масова комунікація, в тому числі й Інтернет, як система поширення інформації з метою утвердження духовних цінностей даного суспільства і активного впливу на уявлення, оцінки, думки і поведінку людей, на масову свідомість в цілому, виявляється чи не найважливішим фактором соціокультурного розвитку суспільства [14, с. 286].

Сучасні тенденції суспільного розвитку характеризуються, з одного боку, бурхливим зростанням інформаційно-комунікаційного потенціалу, нестабільним становищем на світових фінансових ринках, посиленням ролі комп'ютерних технологій, зміною соціальної стратифікації соціуму, можливістю впливу деяких країн через громадські організації на внутрішньополітичні процеси в окремих країнах. З іншого боку, соціокультурні зміни в кінці XX – початку XXI ст. пов'язані з інтеграційними процесами в суспільстві, оцінюваними як процеси глобалізації.

І. Кудлай зазначає, що сучасне суспільство можна визначити безліччю епітетів – інформаційне, постіндустріальне, «суспільство споживання», суспільство постмодерну. Так чи інакше, основною рисою сучасного суспільства є його принципова інформаційна відкритість. Сьогодні здійснюється найбільш грандіозна в історії цивілізації глобальна інформаційна революція, результатом якої стане перехід на якісно новий рівень розвитку цивілізації – до глобального інформаційного суспільства. Зростає вплив людини на оточуючий світ. Його перетворююча природа господарської діяльності, науково-технічна революція,

яка посилила антропогенний вплив на природу та породила нові проблеми й виклики породжують суттєві проблеми. Вивчення глобальних проблем має носити комплексний інформаційний характер, оскільки вони зачіпають не тільки соціальні дисципліни, охоплюючи проблеми від соціальної філософії до економічних наук і завершуючи усіма природознавчими науками – хімією, біологією, фізикою тощо [21, с. 74].

Сутність інформаційного простору полягає в його ролі як глобального середовища, що об'єднує людей, знання та технології. Це простір, де інформація стає валютою, а доступ до неї визначає можливості людини. Його зміст включає технологічні, соціальні, культурні та економічні аспекти, що взаємодіють між собою і впливають на розвиток суспільства. Слід звернути увагу на його вплив на суспільство та індивіда. Інформаційний простір створює нові можливості для доступу до знань, навчання та саморозвитку. Він розширює горизонти людей, даючи їм змогу отримувати інформацію з усього світу, спілкуватися з представниками інших культур та розширювати свій кругозір.

Однак, разом з цим інформаційний простір породжує і ряд викликів і проблем. Завдяки своєму величезному обсягові та швидкості розповсюдження інформації, він може сприяти появі фейкових новин, маніпуляцій та дезінформації. Люди стикаються з необхідністю вміти критично оцінювати отриману інформацію, перевіряти її достовірність та розрізняти факти від домислів.

Важливим чинником формування інформаційної безпеки держави є ЗМІ, умови їх функціонування, законодавче забезпечення та стан захищеності журналістів. ЗМІ відіграють вирішальну роль для всього суспільства, бо вони відповідають за висвітлення подій, інформування суспільства, продукують відповідні символи, стереотипи, настанови, формують загальний настрій аудиторії, є агентом соціалізації [37].

Як стверджують автори монографії «Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі», інформаційний простір є одним з ключових понять, що визначають сучасну соціокультурну реальність.

Він представляє собою велику сукупність інформаційних ресурсів, що існують у віртуальному та фізичному середовищі. Сутність і зміст цього поняття охоплюють різноманітні аспекти, включаючи технологічні, соціальні, культурні та економічні складові [15, с. 328].

На думку О. Дубас, спершу варто зазначити, що інформаційний простір визначається як необмежений та постійно зростаючий обсяг інформації, що доступна людству. Це охоплює всі види даних, знань, комунікаційних мереж, інтернет-ресурсів, соціальних медіа та багато іншого. Він включає як структуровану інформацію, що знаходиться в базах даних та організованих системах, так і невпорядковану, неструктуровану інформацію, яку можна знайти в мережі [11, с. 224].

М. Требін вказує, що сутність інформаційного простору полягає в його мультиплікації, глобалізації та віртуалізації. Він постійно зростає та розширюється завдяки новим технологіям, що дозволяють швидше виробляти, зберігати, передавати та обробляти інформацію. Інформаційний простір перетворюється на справжній світ, у якому люди живуть, спілкуються, працюють та відпочивають [43, с.131].

К. Дубняк, у змісті поняття інформаційного простору, виокремлює різні аспекти. По-перше, це технологічний аспект, який охоплює інформаційні технології та інфраструктуру, що забезпечують доступ до інформації. Це включає комп'ютери, мобільні пристрої, мережі зв'язку, програмне забезпечення та інше обладнання.

Другий аспект – соціальний. Інформаційний простір змінює спосіб, яким ми спілкуємося, взаємодіємо та сприймаємо інформацію. Він створює нові соціальні мережі, спільноти та форми комунікації. Люди отримують можливість швидко обмінюватися думками, ідеями та інформацією за допомогою електронної пошти, соціальних мереж, форумів та інших онлайн-платформ.

Третій аспект – культурний. Інформаційний простір впливає на культурні цінності, норми та практики. Він сприяє швидкому поширенню культурних виразів, мов, музики, фільмів та інших форм мистецтва.

Надзвичайно важливим є економічний аспект інформаційного простору. Інформація стала цінним ресурсом, і доступ до неї може мати значний вплив на економічний розвиток. Компанії використовують інформаційний простір для реклами, маркетингу, досліджень ринку та стратегічного планування. Багато економічних моделей та бізнес-практик базуються на інформаційних технологіях та аналітиці [12, с. 23–24].

І. Кудлай зазначає, що сутність інформаційного простору полягає в його розмаїтості, постійному розвитку та впливі на різні аспекти нашого життя. Він надає нам можливості для спілкування, навчання, творчості, ділової діяльності та розваг. Однак, важливо зберігати баланс та критично оцінювати інформацію, що ми сприймаємо, адже інформаційний простір також може бути джерелом маніпуляцій, дезінформації та загрози приватності [21, с. 69].

На думку В. Карпенко, якщо виходити з латинського значення слова «інформувати» – це «зобразити, складати уявлення про що-небудь», то неважко додуматися, що «інформаційний простір (поле)» якраз і означає те середовище, в якому і завдяки якому виробляється, існує, циркулює, обертається інформація. І це поняття не космічне (хоча повітряний і космічний простір можуть входити і входять до складу інформаційного поля), не географічне (хоча територія є його невід’ємною частиною), не технічне (хоче уявити його поза науково-технічним прогресом неможливо), не економічне (хоча тісно пов’язане з економікою і є важливим її складником). Це поняття – соціально-політичне і вбирає в себе як територіальний, космічний, технічний, економічний фактори, так і людський, оскільки суспільна інформація призначається для людини, людина – її споживач, без людини вона втрачає свій сенс [17, с. 281].

Отож, В. Карпенко зауважує, коли йдеться про інформаційне поле конкретної держави (а кожна держава його має), то його межі зазвичай ототожнюються з її кордонами, охоплюючи національну територію, акваторію, повітряний простір та економіку. Саме у цих сферах діють засоби інформації, які й інформують, тобто повідомляють, зображають, складають про щось уявлення. А от що саме повідомляють, як саме зображають і яке саме уявлення складають

– це вже стосується сфери політики й залежить від інформатора. Загалом же поняття державного інформаційного простору не обмежується самою тільки територією країни. До складу цього поняття входять його суб'єкти, все матеріально-технічне середовище, вся інтелектуально-інформаційна власність цих суб'єктів. Це досить великий і складний комплекс [17, с. 284].

Суб'єктами національного інформаційного простору, є передусім юридичні особи. В. Карпенко до них відносить: державні та недержавні інформаційні агентства; органи державної влади, інші державні і недержавні установи (організації) – через створені ними у встановленому порядку інформаційні служби; державні та недержавні установи, служби і центри збирання, зберігання, дослідження та поширення статистичної, соціологічної, економічної, іншої суспільно значущої інформації; спеціальні галузеві та міжгалузеві (проблемні, банково-інформаційні, довідкові тощо) установи і центри (бюро) наукової та науково-технічної інформації; державні та недержавні аудіовізуальні і друковані засоби масової інформації, структури, які їх об'єднують (компанії, корпорації, асоціації, спілки тощо); видавництва всіх типів, різних форм власності; професіональні творчі об'єднання громадян у галузях науки, літератури і мистецтва, винахідницької та раціоналізаторської діяльності, збереження й охорони історико-культурної спадщини, інформаційного обслуговування (творчі спілки, товариства, асоціації тощо); виставкові організації та центри; бібліотечні, музейні, клубні та інші культурно-просвітницькі установи, які використовуються в інформаційній діяльності; поліграфічні підприємства; підприємства зв'язку та іншого матеріально-технічного забезпечення життєздатності національного інформаційного простору, збирання, дослідження та поширення інформації; торговельні та інші установи з розповсюдження матеріальних носіїв інформації (книжкової продукції, і преси, компакт-дисків, відео- та аудіокасет); зарубіжні і міжнародні організації, представництва, спільні підприємства, належним чином зареєстровані (акредитовані) в Україні; органи захисту державних таємниць, національного інформаційного простору та охорони інформації; філії

(представництва) суб'єктів національного інформаційного простору України за рубежем; інші, причетні до збирання, зберігання, дослідження і поширення інформації, державні та недержавні формування, створені і зареєстровані в Україні відповідно до чинного законодавства [17, с. 287].

Національний інформаційний простір – надзвичайно важливе політичне поняття, яке у вартісній шкалі соціальних цінностей можна поставити на друге місце після державної незалежності. Як зазначають С. Матвієнків, Ю. Шмаленко, В. Кольцов, держава зобов'язана забезпечити використання свого інформаційного поля в інтересах саме держави та її громадян. Якщо вона цього не зробить, то її інформаційний простір буде використаний проти неї самої. Суб'єктами національного інформаційного простору визнаються також фізичні особи – громадяни України та інших країн, які здійснюють відповідно до законодавства України професійну творчу діяльність у галузі інформації індивідуально [25, с. 224].

Масова комунікація, в тому числі й Інтернет є одним із найважливіших факторів соціокультурного розвитку суспільства. Сучасні тенденції суспільного розвитку характеризуються, з одного боку, бурхливим зростанням інформаційно-комунікаційного потенціалу, нестабільним становищем на світових фінансових ринках, посилення ролі комп'ютерних технологій, зміною соціальної стратифікації соціуму, можливістю впливу деяких країн через громадські організації на внутрішньополітичні процеси в окремих країнах.

Явища, які в останні роки розвиваються в міжнародному суспільстві, доводять, що в ХХІ ст. у процесі розвитку цивілізації почав відбуватися глобальний прогрес, який за своїми розмірами і значимістю є безпрецедентними в історії розквіту людської спільноти. В епоху глобалізації суспільства масова інформація стає обов'язковим елементом соціалізації кожного індивідуума і необхідною умовою функціонування всього соціуму.

Доцільно поглянути на перспективи, що виступають рушійною силою ефективного розвитку інформаційного суспільства:

- бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій;

- можливості для значної кількості людей приєднатися до високошвидкісних мереж і користуватися додатковими послугами;
- зниження цін на послуги, пов'язані з інформаційно-комунікаційними технологіями;
- посилення конкуренції на ринку інформаційно-комунікаційних послуг;
- удосконалення та приведення у відповідність із міжнародними стандартами нормативно-правової бази багатьох країн [22].

Загалом інформаційний простір відіграє роль глобального середовища, що об'єднує людей, знання та технології. Це простір, де інформація стає валютою, а доступ до неї визначає можливості людини. Його зміст включає технологічні, соціальні, культурні та економічні аспекти, що взаємодіють між собою і впливають на розвиток суспільства.

Продовжуючи розмову про сутність і зміст поняття інформаційного простору, І. Кудлай у своїй науковій розвідці, звертає увагу на його вплив на суспільство та індивіда. Інформаційний простір створює нові можливості для доступу до знань, навчання та саморозвитку. Він розширює горизонти людей, даючи їм змогу отримувати інформацію з усього світу, спілкуватися з представниками інших культур та розширювати свій кругозір. Однак, разом з цим інформаційний простір породжує і ряд викликів і проблем. Завдяки своїй величезній обсягові та швидкості розповсюдження інформації, він може сприяти появі фейкових новин, маніпуляцій та дезінформації. Люди стикаються з необхідністю вміти критично оцінювати отриману інформацію, перевіряти її достовірність та розрізняти факти від домислів [21, с. 74].

Інформаційний простір ставить питання щодо приватності і безпеки даних. Збільшення обсягу особистої інформації, яку ми розміщуємо в мережі, викликає ризик її зловживання та неправомірного використання. Захист особистих даних та кібербезпека стають актуальними завданнями для індивідів, урядів та організацій.

Варто також зазначити, що інформаційний простір впливає на економіку. Він стимулює зростання цифрового бізнесу, електронної комерції та інноваційних технологій. Однак, він також породжує питання щодо справедливості доступу до інформації та нерівності між цифровими гігантами та меншими гравцями.

Отже, сутність інформаційного простору полягає в його ролі як глобального середовища, що об'єднує людей, знання та технології. Це простір, де інформація стає валютою, а доступ до неї визначає можливості людини. Його зміст включає технологічні, соціальні, культурні та економічні аспекти, що взаємодіють між собою і впливають на розвиток суспільства. Слід звернути увагу на його вплив на суспільство та індивіда. Інформаційний простір створює нові можливості для доступу до знань, навчання та саморозвитку. Він розширює горизонти людей, даючи їм змогу отримувати інформацію з усього світу, спілкуватися з представниками інших культур та розширювати свій кругозір.

Однак, разом з цим інформаційний простір породжує і ряд викликів і проблем. Завдяки своїй величезній обсягові та швидкості розповсюдження інформації, він може сприяти появі фейкових новин, маніпуляцій та дезінформації. Люди стикаються з необхідністю вміти критично оцінювати отриману інформацію, перевіряти її достовірність та розрізняти факти від домислів.

Також інформаційний простір ставить питання щодо приватності і безпеки даних. Збільшення обсягу особистої інформації, яку ми розміщуємо в мережі, викликає ризик її зловживання та неправомірного використання. Захист особистих даних та кібербезпека стають актуальними завданнями для індивідів, урядів та організацій.

Варто також зазначити, що інформаційний простір впливає на економіку. Він стимулює зростання цифрового бізнесу, електронної комерції та інноваційних технологій. Однак, він також породжує питання щодо справедливості доступу до інформації та нерівності між цифровими гігантами та меншими гравцями.

Загалом, сутність інформаційного простору полягає в його ролі як глобального середовища, що об'єднує людей, знання та технології. Це простір, де інформація стає валютою, а доступ до неї визначає можливості людини. Його зміст включає технологічні, соціальні, культурні та економічні аспекти, що взаємодіють між собою і впливають на розвиток суспільства.

1.2. Процес входження України у світовий інформаційний простір

Входження України у світовий інформаційний простір є складним і багатогранним процесом, який почався ще з моменту незалежності країни у 1991 році. Протягом цього часу Україна зробила вагомі кроки у розвитку інформаційних технологій, підвищенні доступності Інтернету та розширенні свого присутності у глобальному медіапросторі.

Одним з перших кроків у входженні України у світовий інформаційний простір було створення національних телекомунікаційних інфраструктур, що забезпечили зв'язок з іншими країнами та доступ до глобальних мереж. Розвиток інтернет-провайдерів та мобільних операторів сприяв зростанню швидкості та якості Інтернет-з'єднання, що стало важливим фактором для входження країни у світовий інформаційний простір.

У дослідженні «Експортна стратегія для сектору інформаційних технологій» вказано, що Україна також активно розвиває свою інформаційну інфраструктуру та створює сприятливі умови для розвитку інформаційних технологій. Країна має значний потенціал у сфері програмного забезпечення, аутсорсингу та інших секторах інформаційної технології. Багато українських компаній успішно працюють на світовому ринку, надаючи послуги у галузі ІТ, розробки програмного забезпечення та інших суміжних галузях. Інтернет та соціальні мережі стали важливими каналами комунікації та інформаційного обміну для українського суспільства. Громадські організації, активісти, журналісти та звичайні громадяни активно використовують ці засоби для поширення інформації, висвітлення подій та вираження своїх поглядів.

Соціальні мережі стали платформою для організації масових акцій, протестів та мобілізації громадськості [13, с. 4–7].

Однак, входження України у світовий інформаційний простір також викликає виклики та проблеми. Однією з них є поширення дезінформації та фейків, що можуть впливати на суспільну думку та стабільність країни. Як зазначено у проекті «Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики», дезінформація стала серйозною загрозою для демократичних процесів, адже вона може спотворювати дійсність та маніпулювати громадською думкою. Україна активно працює над вирішенням цієї проблеми шляхом підвищення медійної грамотності та розвитку фактчекінгових організацій, які спрямовані на виявлення та спростування недостовірної інформації [40, с. 74].

Разом з усіма своїми перевагами, Інтернет також стикається з викликами та проблемами. Передусім, це питання приватності і безпеки. Зростання кількості цифрових даних, якими ми ділимося в Інтернеті, створює потенційні ризики для нашої приватності. Кіберзлочинці активно використовують Інтернет для шахрайства, крадіжок особистої інформації та інших злочинів.

В Україні працюють над системою безпечного доступу до Інтернету, яка забезпечує шифрування трафіку та захист від небезпечних сайтів та хакерських атак. Хоча влада не здійснює централізованого контролю інтернет-інфраструктури, вона блокує низку популярних російських соцмереж і комунікаційних платформ, обмежуючи таким чином можливість підключення до інтернету. Крім того, нові прийняті закони надали владі можливість обмежувати доступ до інтернету за певних умов [2, с. 124].

С. Матвієнків зазначає, що основними негативними тенденціями внутрішньої та зовнішньої політики України на сьогодні є: відсутність виваженої інформаційної політики та слабкість позицій держави як суб'єкта інформаційного ринку; недостатня розвиненість інформаційної інфраструктури та низький рівень сучасних інформаційних технологій; часткова залученість України до процесів глобалізації та низький рівень інформаційної присутності в

світі; інформаційна експансія інших держав на території України та її не конкурентоздатність у сфері інформаційних технологій на світовому ринку [24, с. 132].

Також існує проблема впливу інформаційного перенасичення. Завдяки Інтернету ми маємо необмежений доступ до інформації, але це може призвести до перевантаження інформацією та поширення недостовірних даних. Важливо розвивати критичне мислення та навички перевірки джерел інформації, щоб ефективно використовувати Інтернет як надійне джерело знань.

Задля безпечного доступу до Інтернету важливо забезпечити рівний доступ до нього для всіх людей незалежно від їхнього соціального стану, місця проживання чи економічного статусу. Інтернет має бути інклюзивним і сприяти розвитку суспільства в цілому.

Крім того, на думку Н. Камінської, О. Чухно, важливим аспектом входження України у світовий інформаційний простір є міжнародне співробітництво у сфері цифрових технологій та кібербезпеки. Україна активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями з метою обміну досвідом та впровадження сучасних стандартів у галузі кібербезпеки. Це особливо важливо, оскільки віртуальні загрози стають все більш складними та небезпечними. Україна також активно бере участь у міжнародних форумах, конференціях та проектах, пов'язаних з розвитком інформаційних технологій, електронної комерції та інших аспектів входження в світовий інформаційний простір. Це сприяє обміну досвідом та стимулює розвиток української інформаційної галузі, а також сприяє залученню інвестицій та технологічного розвитку [16, с. 28].

Україна також розвиває свої національні цифрові проекти, спрямовані на поліпшення якості життя громадян та діловий розвиток. Наприклад, електронне урядування, електронна система здоров'я, цифрові платформи для бізнесу та освіти. Ці проекти сприяють зручності та ефективності надання послуг, а також сприяють розвитку економіки країни. Україна постійно працює над розвитком інформаційного суспільства та забезпеченням доступності інформації для всіх

громадян. В. Шемчук вказує, що це охоплює розвиток інтернет-інфраструктури, підвищення медійної грамотності, розвиток цифрових навичок та створення сприятливих умов для розвитку інформаційних технологій. Уряд України приділяє значну увагу цим питанням шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, розробки програм та стратегій розвитку інформаційного суспільства [45].

У «Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава» говориться, що одним з важливих аспектів входження України у світовий інформаційний простір є підтримка та розвиток української мови в цифровому середовищі. Українська мова є однією з ключових складових національної ідентичності країни, і важливо забезпечити її присутність та розвиток в онлайн-середовищі. Українськомовні медіа, веб-сайти, програми та контент мають сприяти збереженню та розвитку української мови, а також підтримувати культурну різноманітність країни [35].

Однак, входження України у світовий інформаційний простір також вимагає уваги до проблем цифрового розриву. Нерівномірний доступ до інформаційних технологій та Інтернету між різними регіонами та соціальними групами є серйозною перешкодою на шляху розвитку. Україна здійснює заходи з підвищення доступності та рівноправності використання інформаційних технологій, зокрема шляхом розширення інтернет-покриття, організації комп'ютерних класів у школах та надання підтримки соціально вразливим групам населення.

Ж. Денисюк зазначає, що Україна також спрямовує свої зусилля на захист кібербезпеки та боротьбу з кіберзагрозами. У зв'язку зі зростаючою кількістю кібератак та кіберзлочинності, Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами, приймає відповідні законодавчі акти та розвиває власні кіберзахисні структури. Забезпечення кібербезпеки є важливим аспектом входження України у світовий інформаційний простір, оскільки це стосується як національної безпеки, так і довіри бізнесу та громадськості до цифрових технологій [8, с. 49]. Входження України у світовий інформаційний простір є невіддільною

складовою розвитку країни в сучасному світі. Інформаційні технології стимулюють економічне зростання, сприяють інноваціям, поліпшують якість життя громадян та забезпечують доступ до глобального інформаційного простору. Україна активно розвиває інформаційну інфраструктуру, зокрема шляхом розширення швидкості та доступності Інтернету. З'являються нові технологічні парки, інноваційні центри та стартап-екосистеми, що сприяють розвитку інноваційного підприємництва та залученню інвестицій у сферу інформаційних технологій.

Україна також активно співпрацює з міжнародними інституціями та партнерами з метою розвитку інформаційних технологій. Є. Доронцова у своєму аналітичному огляді зазначає, що українські компанії та фахівці беруть участь у міжнародних проектах, конференціях та виставках, що сприяє обміну знаннями та технологіями. Помітними досягненнями України в галузі інформаційних технологій є розробка та експорт програмного забезпечення, в тому числі мобільних додатків, веб-сервісів та ігор. Українські ІТ-компанії відомі своєю експертизою та креативним підходом до розв'язання складних завдань [10].

Розвиток інформаційних технологій у сучасній Україні створює нові можливості для молоді, підприємців та всього суспільства. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни, розвитку інноваційного середовища та залученню інвестицій. У той же час, важливо забезпечити розвиток інформаційних технологій з урахуванням етичних, правових та культурних аспектів для забезпечення сталого та інклюзивного суспільного розвитку.

У сучасному інформаційному просторі України, на думку О. Копан і В. Мельник, іншими державами ведеться інформаційно-психологічна війна з метою досягнення власних зовнішньополітичних цілей. Сучасні країни, які володіють потужними інформаційно-комунікаційними ресурсами, постійно загострюють питання щодо необхідності забезпечення безумовної відкритості як глобального інформаційного простору, так і національного інформаційного

простору кожної країни для вільного і неконтрольованого поширення інформаційних потоків [19, с. 96].

Варто зазначити, що багато проблем виникає через незнання користувачами основ мережевої безпеки, недотримання встановлених норм поведінки в мережевому просторі (низький рівень інформаційної культури населення) та відсутність в органах державної влади і місцевого самоврядування спеціально підготовлених кадрів, здатних ефективно розв'язувати ці проблеми.

Усе частіше для проведення деструктивної роботи в інформаційному просторі України використовуються пошукові системи мережі Інтернет. Для цього певними силами забезпечується паралельне розміщення та поширення в соціальних мережах і на сайтах, які містять необхідну для користувачів інформацію, різних контентів маніпулятивного характеру, які формують у суспільстві протестні настрої, агресивний спосіб поведінки чи інші деструктивні прояви. На переконання С. Матвієнків, Ю. Шмаленко, В. Кольцова, одним із найважливіших інструментів захисту національних інтересів в інформаційній сфері є політика формування проукраїнського національно-культурного простору. Така політика передбачає, зокрема, забезпечення повноцінного вітчизняного телерадіомовлення в усіх регіонах України та захист громадян від телевізійної продукції інших держав, які користуються вразливістю інформаційного простору українських прикордонних територій у своїх цілях [25, с. 224]. Вони, заповнюючи потужними сигналами прогалини вітчизняного інформаційного покриття, за допомогою власних ЗМІ активно впливають на формування громадської думки в місцях компактного проживання етнічних спільнот та місцевого населення загалом, поширюючи недостовірну інформацію та провокуючи протестні настрої й міжетнічну ворожнечу.

РОЗДІЛ 2

ІНТЕРНЕТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

2.1. Правове забезпечення поширення інформації мережею Інтернет

Розвиток технологій, зокрема мережі Інтернет, привів до радикальних змін у способах зберігання, передачі та доступу до інформації. Інтернет став потужним засобом комунікації та обміну інформацією, що відкриває безліч можливостей для людей усього світу. Однак, разом зі зростанням впливу Інтернету з'явилися й нові правові виклики, пов'язані з поширенням інформації через цю мережу.

Правове забезпечення поширення інформації мережею Інтернет має на меті забезпечити баланс між свободою слова та захистом прав та інтересів громадян. З одного боку, Інтернет надає можливість вільного вираження думок, доступу до різноманітної інформації та створенням глобальних спільнот. З іншого боку, відкритий характер Інтернету може призвести до поширення шкідливої, незаконної або образливої інформації [20].

У багатьох країнах існують закони та регуляції, спрямовані на контроль за поширенням інформації в Інтернеті. Наприклад, такі правові акти можуть визначати відповідальність за порушення авторських прав, розповсюдження нелегального контенту, дискримінацію, кібертероризм, порнографію чи інші види злочинів, що можуть бути скоєні через Інтернет.

Проте важливо знайти раціональний баланс між регулюванням поширення інформації та збереженням основоположних принципів свободи слова та приватності. Інтернет має залишатися відкритим простором для вільного обміну ідеями та інформацією, що сприяє розвитку суспільства, науки, культури та економіки.

Для досягнення такого балансу необхідно впроваджувати дієву систему правового забезпечення. Це включає в себе розробку та вдосконалення законів, які відповідають сучасним викликам і забезпечують захист прав інтернет-

користувачів. Крім того, необхідно сприяти міжнародному співробітництву та створенню міжнародних норм і стандартів, які регулюють поширення інформації в мережі Інтернет.

У Законі України від 05.10.2017 № 2163-19 «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» відсутнє поняття «інформаційний простір», а наведено тільки визначення поняття «національні електронні інформаційні ресурси» (яке, на нашу думку, є одним з основних складників інформаційного простору) – це систематизовані електронні інформаційні ресурси, які містять інформацію незалежно від виду, змісту, форми, часу і місця її створення (включаючи публічну інформацію, державні інформаційні ресурси та іншу інформацію), призначену для задоволення життєво важливих суспільних потреб громадянина, особи, суспільства і держави [33].

Під електронними інформаційними ресурсами розуміється будь-яка інформація, що створена, записана, оброблена або збережена у цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних, технічних, програмних або інших засобів [28].

Таким чином, з огляду на наведені вище науково обґрунтовані та законодавчі визначення, пристаємо на визначення, що подане у науковій розвідці К. Дубняк, а саме: інформаційний простір – це сукупність інформаційних об'єктів, які поширюються його суб'єктами через наявні засоби комунікації, тобто контролю можуть підлягати: об'єкти, суб'єкти та засоби комунікації [12, с. 23]. При цьому, на думку С. Матвієнко, Ю. Шмаленко, та В. Кольцова, до інформаційних об'єктів належать друкована продукція, радіо, телебачення, супутникове мовлення, яке об'єднує в собі телерадіомовлення й Інтернет [25, с. 223].

На думку О. Солдатенко, адміністративно-правове регулювання порядку використання засобів комунікації – безпосередньої складової частини інформаційного простору, яке передбачає систему контрольних заходів та контроль за суб'єктами й об'єктами інформаційного простору в мережі Інтернет.

Так, адміністративно-правове регулювання використання засобів комунікації включає:

- 1) державну реєстрацію мереж електрозв'язку, що входять до мережі зв'язку загального користування;
- 2) реєстрацію засобів зв'язку, інших радіоелектронних засобів і високочастотних пристроїв, що є джерелами електромагнітного випромінювання;
- 3) реєстрацію державних інформаційних ресурсів та систем;
- 4) ліцензування та сертифікацію різних видів діяльності у сфері інформаційних технологій;
- 5) ведення Єдиного державного реєстру сертифікатів ключів підписів, засвідчувальних центрів тощо [42, с. 135].

У Законі України від 16.12.2020 р. № 1089-IX «Про електронні комунікації» урегульовано питання адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет, реєстру домену UA в координації з міжнародною системою адміністрування мережі Інтернет [30]. Також у Законі зазначено, що на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, покладено функцію контролю за дотриманням умов застосування технічних засобів у телекомунікаційних мережах загального користування [30].

У цьому зв'язку в Україні створені та діють суб'єкти таких адміністративно-правових відносин, пов'язаних із контролем інформаційного простору, зокрема: Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [32], Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення [26], Державний комітет телебачення та радіомовлення України [9]. Діяльність названих органів та виконувані ними функції регулюються численними законодавчими і нормативно-правовими актами.

Низка вчених зазначає, що одним з важливих аспектів правового забезпечення поширення інформації мережею Інтернет є регулювання захисту

особистих даних. Враховуючи те, що користувачі Інтернету надають багато особистої інформації під час використання онлайн-платформ, важливо забезпечити їхню приватність та захистити їхні дані від несанкціонованого доступу та зловживань. Країни повинні приймати закони, що регулюють збір, обробку та зберігання особистих даних, а також встановлюють відповідальність за їхнє порушення [3, с. 124].

Крім того, важливим аспектом є боротьба зі шкідливим та нелегальним контентом в Інтернеті. Правові норми мають передбачати механізми для виявлення та видалення незаконного контенту, такого як дитяча порнографія, насильство, расизм та інше. Однак, при цьому необхідно дотримуватися принципів свободи слова та не перетворювати такі заходи на цензуру або обмеження доступу до інформації, які можуть супротивлятися принципам демократії та правам людини [4].

Правове забезпечення поширення інформації мережею Інтернет є важливим аспектом забезпечення безпеки, прозорості та захисту прав користувачів. Оскільки Інтернет є глобальною мережею, правові рамки для його функціонування визначаються як на міжнародному, так і національному рівнях. Виділяють такі ключові аспекти правового забезпечення поширення інформації мережею Інтернет:

Законодавство про авторські права та інтелектуальну власність визначає права авторів, власників прав на контент та інших правовласників у зв'язку з поширенням їхньої інформації в Інтернеті. Це включає в себе заходи щодо захисту від несанкціонованого копіювання, розповсюдження та використання матеріалів.

Правові норми, що стосуються кібербезпеки, регулюють дії у сфері захисту від кібератак, втручання в приватні дані та порушень безпеки. Це включає в себе заходи щодо захисту особистих даних користувачів, обов'язковість повідомлення про порушення безпеки та встановлення стандартів безпеки для організацій та провайдерів Інтернету.

Правові норми про свободу слова та інформації визначають права користувачів на доступ до інформації, вільне висловлення своїх думок та дотримання принципів цензури та обмежень на контент. Вони також визначають відповідальність за розповсюдження нелегального, шкідливого або образливого контенту.

Правові норми про електронну комерцію встановлюють правила для онлайн-торгівлі, включаючи вимоги щодо захисту споживачів, електронних підписів, захисту особистих даних та інші правила, спрямовані на забезпечення довіри та безпеки в онлайн-середовищі.

У зв'язку з глобальним характером Інтернету, міжнародне співробітництво та узгодження стандартів є ключовими для ефективного правового регулювання. Це включає в себе розвиток міжнародних договорів, конвенцій та стандартів, спрямованих на захист прав користувачів та забезпечення безпеки мережі.

Загальною метою правового забезпечення поширення інформації мережею Інтернет є забезпечення балансу між свободою та відповідальністю, захистом прав користувачів та забезпеченням безпеки та порядку в онлайн-середовищі.

Для ефективного правового забезпечення поширення інформації мережею Інтернет також важливо залучати саму спільноту користувачів. Це може бути здійснено шляхом освіти та підвищення свідомості щодо правил та етики використання Інтернету, а також створення можливостей для користувачів звертатися за допомогою у випадках порушення їхніх прав [28].

У підсумку, правове забезпечення поширення інформації мережею Інтернет вимагає збалансованого підходу, який сприяє свободі слова, захисту особистих даних та боротьбі зі шкідливим контентом. Це включає розробку та вдосконалення законів, сприяння міжнародному співробітництву та залучення спільноти користувачів для забезпечення безпеки, приватності та свободи в мережі Інтернет.

2.2. Вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір

Інтернет – це винахід, який перевернув світ інформації та комунікацій. Завдяки Інтернету, як зазначають Г. Чуйко та Я. Чаплик, наш світ став справді глобальним інформаційним простором, де ідеї, знання та культура швидко поширюються по всьому світу. Вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір є надзвичайно значущим і має як позитивні, так і негативні наслідки.

По-перше, Інтернет дозволяє доступ до безлічі інформації. Завдяки пошуковим системам та онлайн-бібліотекам, ми можемо отримати доступ до знань з будь-якої галузі, незалежно від місця проживання. Інформаційна глобалізація створює можливості для навчання, саморозвитку та обміну ідеями між людьми з різних країн. Це сприяє розширенню культурного розмаїття та співпраці між народами.

По-друге, Інтернет є потужним інструментом для спілкування та комунікації. Соціальні мережі, електронна пошта, месенджери та інші онлайн-платформи дозволяють нам зв'язуватися з родиною, друзями та колегами з усього світу. Це розширює наші можливості для спілкування, співпраці та обміну думками. Інтернет також створює можливості для створення віртуальних спільнот, де люди з однаковими інтересами можуть об'єднуватися та спілкуватися незалежно від географічного розташування [44].

Проте, разом з позитивними аспектами, Інтернет також має свої негативні наслідки. По-перше, інформаційна глобалізація може призвести до перенасиченості інформацією та поширення недостовірних даних. У світі, де кожен може створити інформацію та поширити її через Інтернет, важливо розвивати навички критичного мислення та вміння розрізняти правдиву інформацію від маніпуляцій та фейків.

По-друге, Інтернет може сприяти появі цифрової нерівності. Незважаючи на широке поширення Інтернету, деякі регіони та групи населення все ще мають обмежений доступ до нього через відсутність інфраструктури або фінансові обмеження. Це може поглиблювати нерівності в доступі до інформації та

можливостей, що пропонує Інтернет. Крім того, цифровий поділ також виникає через недостатню грамотність у використанні технологій та інтернет-ресурсів [6, с. 122].

Крім того, Інтернет має великий вплив на приватність та безпеку інформації. Завдяки збільшенню обсягу особистих даних, які ми розміщуємо в Інтернеті, зростає ризик зловживання та порушення конфіденційності. Кіберзлочинці можуть зламати системи безпеки та отримати доступ до особистої інформації, що може призвести до крадіжки ідентичності, фінансових шахрайств та інших злочинів [45].

Вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір надзвичайно великий і комплексний. Інтернет відіграє ключову роль у формуванні та перетворенні інформаційного простору у всьому світі, і його вплив можна розглядати з різних позицій. Інтернет надає миттєвий доступ до великої кількості інформації на будь-яку тему. Це сприяє поширенню знань та ідей, покращує освіченість та сприяє розвитку суспільства. Крім цього, Інтернет об'єднує людей з усього світу, дозволяючи їм спілкуватися миттєво через електронні листи, соціальні мережі, форуми та інші платформи. Це сприяє культурному обміну та взаєморозумінню між різними народами та культурами. Також Інтернет надає можливість глобальним медіаорганізаціям залучати аудиторію з усього світу. Це може мати як позитивні, так і негативні наслідки, включаючи поширення фейкових новин та маніпуляції громадською думкою. З іншого боку, інтернет також створює загрози для приватності та безпеки даних користувачів через можливість кібератак, перехоплення особистої інформації та інші порушення.

У підсумку, вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір є надзвичайно складним і багатогранним. Він створює нові можливості для доступу до знань, спілкування та співпраці, але також приносить виклики, пов'язані з перенасиченістю інформацією, цифровим поділом, приватністю та соціальними наслідками. Шлях до ефективного використання Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі полягає в розвитку навичок

критичного мислення, цифрової грамотності та етичного використання технологій. Тільки тоді ми зможемо максимально використовувати переваги Інтернету, мінімізувати його негативний вплив та сприяти розвитку суспільства та культурного обміну на глобальному рівні.

З одного боку, Інтернет сприяє демократизації інформації, оскільки будь-хто може створювати та поширювати контент. Це дає голос кожній людині незалежно від її соціального статусу чи географічного положення. Інтернет став платформою для громадської дискусії, активізації громадянської участі та формування громадської думки. Соціальні мережі та блоги дозволяють людям висловлювати свої погляди, обговорювати важливі теми та організовувати акції з метою змін.

З іншого боку, Інтернет може також призводити до посилення фільтрації та маніпуляції інформацією. Алгоритми пошукових систем та соціальних мереж можуть створювати «фільтр баблі» – індивідуалізовані простори, де люди бачать тільки те, що відповідає їхнім поглядам та інтересам. Це може призводити до утворення ехо-камер, де люди підтверджують свої власні погляди, ігноруючи альтернативні точки зору. Така фільтрація інформації обмежує розуміння та толерантність, а також може сприяти поширенню дезінформації та фейкових новин.

Крім того, Інтернет може мати і економічні наслідки на глобалізований інформаційний простір. З одного боку, він створює нові можливості для підприємництва та торгівлі. Електронна комерція дозволяє підприємцям продавати свої товари та послуги не тільки на внутрішньому ринку, але й на міжнародному рівні. Це сприяє зростанню міжнародної торгівлі та економічному зростанню. З іншого боку, цифрова економіка також може призвести до виникнення нових форм нерівності. Країни та регіони з обмеженим доступом до Інтернету або низьким рівнем технологічного розвитку можуть відставати від інших, втрачаючи можливості для економічного зростання та розвитку.

Отже, вплив Інтернету на глобалізований інформаційний простір є складним і суперечливим. Ця технологічна революція відкрила безпрецедентні

можливості для обміну інформацією, спілкування та співпраці на світовому рівні. Водночас з'являється ряд викликів і проблем, які потребують уважного аналізу та вирішення.

Інтернет став потужним каталізатором глобалізації, сприяючи зближенню культур, зростанню економічного розвитку та політичної участі. Він забезпечує доступ до величезного обсягу інформації та можливість спілкування з людьми з усього світу, що сприяє культурному обміну та розумінню. Проте Інтернет породжує певні проблеми, такі як цифровий розрив між країнами та соціальними групами, розповсюдження дезінформації та загроза приватності даних.

Тому необхідно збалансованого підходити до розвитку Інтернету, враховувати як його позитивні та негативні аспекти. Необхідно впроваджувати ефективні заходи забезпечення кібербезпеки та захисту приватності, створювати інклюзивне цифрове середовище, яке б враховувало потреби всіх користувачів, а також сприяло б розвитку цифрової грамотності та критичного мислення серед користувачів.

2.3. Перспективи розвитку Інтернету у глобалізованому інформаційному просторі

У сучасному світі Інтернет, на думку Г. Агафонові, є невід'ємною складовою глобалізованого інформаційного простору. Його вплив на розвиток суспільства, економіки, культури та політики неможливо недооцінити. Завдяки швидкому поширенню технологій, зростанню доступності Інтернету та збільшенню кількості підключених користувачів, перед нами відкриваються безмежні перспективи розвитку цього унікального інструменту [1].

Однією з головних перспектив розвитку Інтернету є його подальше зростання за кількістю підключених користувачів. За оцінками експертів, кількість людей, які мають доступ до Інтернету, постійно зростає. Зараз майже половина світового населення має доступ до мережі, але ця цифра може збільшитися в декілька разів у найближчі роки. Це відкриває безліч можливостей

для взаємодії, обміну знаннями, розвитку електронної комерції та інших сфер життя [41].

Другою перспективою є зростання швидкості та якості Інтернет-з'єднань. Завдяки розвитку технологій передачі даних, таких як 5G, та покращенню інфраструктури, швидкість Інтернету постійно зростає. Це дозволяє користувачам отримувати доступ до великого обсягу інформації, стрімко завантажувати файли, використовувати хмарні сервіси та інші ресурси. Швидкісний та стабільний Інтернет є ключовим фактором для розвитку різних галузей, таких як штучний інтелект, Інтернет речей, віртуальна реальність та інші інноваційні технології [13, с. 6].

Третьою перспективою розвитку Інтернету є зростання кількості підключених пристроїв у межах концепції «розумного дому» та «розумного міста». За останні роки спостерігається збільшення кількості підключених до Інтернету пристроїв, таких як розумні телевізори, холодильники, системи безпеки, енергоефективні прилади та інші. Це створює нові можливості для автоматизації та оптимізації повсякденного життя. Розумний дім та розумне місто можуть забезпечити ефективне використання ресурсів, покращення якості життя громадян, забезпечення сталого розвитку та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Четвертою перспективою розвитку Інтернету є зростання впливу соціальних медіа. Соціальні мережі стають все більш популярними серед користувачів Інтернету, і цей тренд очікується зберігатися і надалі. Соціальні медіа забезпечують платформу для спілкування, обміну інформацією та поширення новин. Вони впливають на формування громадської думки, політичні процеси, культурні тенденції та економіку.

На думку Д. Саєнко, Т. Колісник та С. Матвієнко, останньою, але не менш важливою, перспективою є забезпечення кібербезпеки. Разом із зростанням залученості людей до Інтернету, збільшується і кількість кіберзагроз. Цифрові атаки, крадіжки даних, шахрайство та інші кіберзлочини стають все поширенішими. Тому важливо розвивати ефективні методи захисту інформації,

кібербезпеки стратегії та законодавство, щоб забезпечити безпеку користувачів та довіру до Інтернету як середовища [39].

Перспективи розвитку Інтернету у глобалізованому інформаційному просторі включають ряд ключових напрямків, які відображають сучасні тенденції та виклики:

1. Збільшення швидкості та доступності: Однією з основних перспектив є подальше збільшення швидкості і доступності Інтернету для всіх користувачів у всьому світі. Це означає розвиток більш ефективних технологій передачі даних, розширення географічного охоплення мережі, а також зниження вартості доступу до Інтернету, щоб забезпечити більший доступність для людей з різних соціальних та економічних шарів.

2. Розширення "Інтернету речей": З розвитком технологій "Інтернету речей" передбачається підключення до мережі Інтернет різноманітних пристроїв, від домашньої побутової техніки до промислового обладнання. Це відкриває широкі можливості для автоматизації процесів, вдосконалення управління та моніторингу, а також для створення нових сервісів та продуктів.

3. Розвиток штучного інтелекту та аналітики даних: Штучний інтелект та аналітика даних відіграють ключову роль у вдосконаленні послуг та забезпеченні персоналізованого досвіду для користувачів. Перспективи включають розвиток більш ефективних алгоритмів обробки даних, підвищення точності прогнозування та рекомендацій, а також створення нових можливостей для автоматизації різних сфер діяльності.

4. Кібербезпека та приватність даних: З поширенням мережевих зв'язків зростає і ризик кібератак та порушень приватності даних. Перспективи розвитку полягають у вдосконаленні технологій кібербезпеки, впровадженні строгих стандартів захисту даних та приватності, а також у підвищенні кіберсвідомості серед користувачів.

5. Розвиток віртуальної реальності та доповненої реальності: Вони обіцяють перевернути спосіб, яким ми сприймаємо та спілкуємося в інтернет-середовищі. З розвитком цих технологій очікується виникнення нових форм

інтерактивності, створення інноваційних віртуальних середовищ та платформ для спільної роботи та розваг.

б. Зростання ролі Інтернету у глобальних справах: Інтернет стає більш важливим інструментом для співпраці у глобальних справах, таких як екологічний захист, гуманітарні допомоги, глобальний розвиток та боротьба з пандеміями. Перспективи розвитку полягають у зміцненні мережевих зв'язків між країнами та організаціями для спільного розв'язання глобальних проблем.

Ці напрямки розвитку відображають потенціал Інтернету як основи для створення всеосяжної, зв'язаної та інноваційної глобальної інформаційної спільноти.

Зважаючи на динамічний характер розвитку технологій та суспільства, існують додаткові аспекти, які слід враховувати при розгляді перспектив розвитку Інтернету у глобалізованому інформаційному просторі. Зокрема, розвиток Інтернету має ґрунтуватися на принципах доступності та інклюзивності, забезпечуючи можливість користування мережею всім шаром суспільства, включаючи людей з обмеженими можливостями, мешканців віддалених регіонів та тих, хто знаходиться під ризиком виключення.

Варто зазначити, що розвиток Інтернету повинен враховувати етичні аспекти використання технологій, захист приватності та особистих даних, а також вплив на соціокультурні процеси, включаючи поширення дезінформації, цифровий розрив та вплив на місцеві культури та ідентичності.

Впровадження технології 5G обіцяє значне покращення швидкості та пропускної здатності мережі, що відкриває нові можливості для розвитку інтерактивних додатків, стрімінгового відео, віртуальної реальності та інших інноваційних сервісів.

Інтернет стає ключовим механізмом для розвитку сучасних бізнес-моделей, електронної комерції та інновацій. Перспективи розвитку включають подальше зростання електронної торгівлі, використання big data для прийняття бізнес-рішень та створення нових цифрових продуктів та послуг.

Крім цього, інтернет має значний вплив на сферу освіти та науки, забезпечуючи доступ до онлайн-курсів, відкритих освітніх ресурсів та міжнародних дослідницьких спільнот. Перспективи розвитку включають подальше зростання онлайн-освіти, використання відкритих даних для наукових досліджень та співпрацю між установами з різних країн.

Також інтернет стає важливим інструментом для здійснення кібердипломатії та впливу на міжнародні відносини. Перспективи розвитку включають зростання ролі мережевих платформ у діалозі між країнами, цифрове дипломатичне представництво та зміцнення кібербезпеки на міжнародному рівні.

У підсумку, перспективи розвитку Інтернету у глобалізованому інформаційному просторі є величезними. Зростання кількості підключених користувачів, покращення швидкості та якості з'єднань, розширення «розумних» технологій, вплив соціальних медіа та забезпечення кібербезпеки відкривають нові можливості для розвитку суспільства, економіки та культури.

РОЗДІЛ 3

ЗМІЦНЕННЯ ТА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Сучасний стан національного інформаційного простору України та його захист

З кожним днем кількість зібраних, оброблених та збережених персональних даних зростає, що ставить під загрозу приватність, конфіденційність та безпеку громадян. Цифрова трансформація та розвиток інформаційних технологій вимагають від нас не тільки використання передових технологій, але й встановлення ефективних правових механізмів для захисту національного інформаційного простору.

Захист інформаційного простору є актуальною темою в сучасному світі, особливо в контексті кібербезпеки та цифрової безпеки. Україна є досить розвиненою країною в галузі цифрової трансформації та електронного урядування, тому захист її інформаційного простору має велике значення для забезпечення стабільності та безпеки не тільки внутрішньо, але й у міжнародному масштабі.

Захист національного інформаційного простору є важливою темою для бізнесу та організацій, які збирають, зберігають та обробляють конфіденційну інформацію. Вивчення підходів України до захисту інформації може стати корисним для бізнесу та організацій, які працюють з великим обсягом конфіденційної інформації, та допомогти їм зменшити ризики порушення безпеки даних. Крім того, зростаюча кількість кіберзлочинів та кібератак свідчить про те, що захист інформаційного простору стає все більш актуальною темою.

Національний інформаційний простір дає змогу зміцнити державу та творити націю. Як зазначає З. Бжезінський, «соціально-економічно світ стає єдиним ігровим полем, в якому все більше переважають три динамічні реалії: глобалізація, «інтернетизація» та «дерегулювання». «Інтернетизація» або

глобальний вплив на інформаційний простір обумовлюють могутність та впливовість сучасних держав [46]. Відтак, визначено стратегічне завдання для інформаційної політики України, яке полягає в досягненні переходу країни до інформаційного суспільства та її інтеграції в світовий цивілізований розвиток. Це передбачає ефективне управління різними видами інформаційних ресурсів і компонентами інфраструктури інформаційно-телекомунікаційних систем, державну підтримку виробництва інформації, а також регулювання ринку інформаційних технологій, засобів, продуктів і послуг. На думку Литвиненко, основою соціально-економічного, політичного розвитку і забезпечення безпеки та інтеграції України є інформаційний простір, який сучасні українські дослідники визначають як «сукупність інформаційних потоків як національного, так й іноземного походження, які доступні на території держави і які формує преса, електронні ЗМІ та інформаційні мережі» [23, с. 132].

Вступ України до світового інформаційного простору матиме позитивні наслідки, якщо забезпечити інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку, а також збереження національної самобутності. Згідно з цим, стратегічна мета української інформаційної політики полягає у переході країни до інформаційного суспільства та відповідному світовому розвитку. Для досягнення цієї мети необхідне ефективне управління інформаційними ресурсами та елементами інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, а також державна підтримка інформаційного виробництва та ринку інформаційних технологій [18].

У контексті цього завдання трансформаційні перетворення повинні бути організовані таким чином, щоб досягти максимальних результатів з найменшими соціальними та культурними втратами. Державна інформаційна політика також повинна сприяти культурно-освітньому піднесенню та духовній і моральній інтеграції українського суспільства.

Якщо говорити про нормативно-правове регулювання національного інформаційного простору, то згідно постанови Кабінету Міністрів України «Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України»

Міністерство інформаційної політики (МІП) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема, з питань поширення суспільно-важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів [27].

Головною метою МІП є створення умов для формування конкурентного та незалежного інформаційного простору України, що буде ґрунтуватися на принципах і засадах громадянського суспільства та професійної спільноти, здатних до саморегуляції та саморозвитку, як гарантії попередження впливу на незалежні ЗМІ та як необхідної умови розвитку незалежної демократичної держави Україна, а також популяризації її цінностей у світі [27].

Аналізуючи сучасний стан, можна зробити висновок, що в Україні немає єдиного законодавства та нормативно-правової бази щодо становлення в державі основ інформаційного суспільства, яке змогло би комплексно відображати зміни в суспільному житті під впливом розвитку технологій і мереж.

У «Національній програмі інформатизації на 2022–2024 роки» сказано, що важливим моментом є модернізація всієї системи інформаційної безпеки й реалізація ефективної інформаційної політики, за допомогою усталених механізмів. Також доцільно переглянути чинне законодавство та вдосконалити його саме в дискурсі питань інформаційної безпеки. Сюди може відноситись як дієвий механізм протидії, так і цілком реальна відповідальність окремих облич чи фірм за їхню інформаційну пропаганду. Досить важливим механізмом протидії з несанкціонованим доступом до інформації варто вважати «дії на випередження», тобто передбачати можливі заяви з боку ворога та діяти так, щоб дискредитувати їхні слова та дії. В цьому аспекті буде доречним залучати міжнародних партнерів, своєїрідну «третю сторону», яка буде висвітлювати події для власної аудиторії та автоматично матиме більший шанс на позитивне сприйняття викладеного фактажу [31].

В. Вовк зауважує, боротьба з фейками є ще одним вагомим механізмом протидії. У нас в країні цей метод вже є досить поширеним та активно

використовується. Слід лише наголосити, що така тенденція повинна продовжуватись та робити ще більший акцент на доказовій базі. Сучасна внутрішня та зовнішня політика України супроводжуються рядом негативних тенденцій. Серед них варто відзначити відсутність належної інформаційної стратегії та слабкість державних позицій на інформаційному ринку. В Україні недостатньо розвинена інформаційна інфраструктура та низький рівень використання сучасних технологій [5].

Часткова інтеграція України в процеси глобалізації й низький рівень представленості в світі також визначають негативний контекст.

О. Резнікова звертає увагу на те, що проблеми інформаційної безпеки та цілісності національного інформаційного простору значною мірою визначаються внутрішньополітичною ситуацією в країні, включаючи конфлікти та суперечки, що стають перешкодою для ефективного захисту від зовнішньої інформаційної агресії. Внутрішньополітичні конфлікти, суперечки, війни негативно позначаються на стані інформаційної безпеки держави, роблять її уразливою з боку зовнішньої інформаційної агресії, що може призвести до територіальних та інших втрат. Відзначається також інформаційно-експансія інших держав на території України та її не конкурентоздатність у сфері інформаційних технологій на світовому ринку. Зазначені проблеми відображаються на інформаційній безпеці країни та створюють загрози територіальним та іншим видам втрат [36].

Нові виклики, які постали перед Україною (збройна агресія, динамічний розвиток інформаційних технологій), вимагають чіткого реагування у питаннях інформаційної безпеки. Утвердженню інформаційної безпеки держави сприяє прийнята у 2017 році «Доктрина інформаційної безпеки України» [34], яка дала можливість обмежити мовлення російських телеканалів та російського медійного продукту, контролювати друковану літературу, запровадити економічні санкції (обмеження діяльності деяких російських соціальних мереж), вислати з території держави співробітників російських пропагандистських медіа та інше.

Як зазначає Руднєва, важливим чинником формування інформаційної безпеки держави є ЗМІ, умови їх функціонування, законодавче забезпечення та стан захищеності журналістів. ЗМІ відіграють вирішальну роль для всього суспільства, бо вони відповідають за висвітлення подій, інформування суспільства, продукують відповідні символи, стерео- типи, настанови, формують загальний настрій аудиторії, є агентом соціалізації [37].

Отже, варто підсумувати, що національний інформаційний простір України стоїть перед викликами та загрозами, що включають дезінформацію, кібератаки та зовнішні втручання. Сучасний стан вимагає посилення заходів з захисту інформаційної безпеки, вдосконалення правового регулювання та розвитку технічних засобів захисту. Важливо забезпечити координацію між різними секторами суспільства для ефективного протидії загрозам та збереження суверенітету та незалежності інформаційного простору країни.

3.2. Інформаційна безпека як основа національної безпеки: методи її забезпечення

Інформаційна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, оскільки сучасне суспільство значною мірою залежить від інформаційних технологій та мережі зв'язку. Багато економічних процесів та трансакцій тепер відбуваються онлайн через електронні платіжні системи, електронну комерцію та інші цифрові канали. Збереження конфіденційності та цілісності цих трансакцій є критично важливим для економічного розвитку країни.

Багато критичних інфраструктур, таких як енергетичні системи, транспорт, медичні системи тощо, функціонують та контролюються через інформаційні технології. Це робить їх вразливими перед кіберзагрозами, тому необхідно забезпечити надійний захист інформаційних систем цих об'єктів. Кіберзлочинність, зокрема крадіжки даних, шахрайство, шпигунство та інші види кіберзлочинності, є серйозною загрозою для суспільства. Забезпечення інформаційної безпеки є необхідним для протидії цим загрозам та збереження правопорядку.

Обґрунтовуючи обмеження доступу до інформації потрібно зазначити, що міжнародне право визнає, що держава може вилучати з категорії загального надбання певну обмежену інформацію, поширення якої могло б завдати шкоди інтересам, що її держава може охороняти на законних підставах. До них належать, зокрема, інтереси національної безпеки, що вимагають зберігати певну інформацію «в таємниці» (тобто так, щоб вона була відома кільком представникам уряду або війська) протягом обмеженого часу [29].

Утім, обмеження ці завжди мусять бути такими, без яких демократичне суспільство не обійдеться, і задовольняти критерій суспільного інтересу, а це означає, що вони завжди мають тимчасовий характер (тобто їх запроваджують лише на обмежений термін) і інформація зрештою стане доступною загалом [47].

У цьому контексті незалежні та плюралістичні ЗМІ є важливим інструментом інформування суспільства та його розвитку. Проте, проблеми деструктивного використання інтернет-сервісів виникають через невизначеність юридичного статусу інтернет-ЗМІ в Україні та обмеженій можливості впливати на інформаційних суб'єктів, які знаходяться за межами країни. Законодавство України в цій сфері є одним із найбільш ліберальних в Європі, що може ставити під загрозу суспільну злагоду та національну безпеку.

Діяльність з забезпечення інформаційної безпеки здійснюється за допомогою різних способів, засобів і прийомів, які у своїй органічній сукупності складають методи. Метод передбачає певну послідовність дій на підставі конкретного плану. Методи можуть значно змінюватися і варіюватися в залежності від тину діяльності, в якій вони використовуються, а також сфери застосування

Україна відома своїм високим рівнем інформаційної безпеки і активним застосуванням технологій для її захисту. Деякі з методів забезпечення інформаційної безпеки, що використовуються в Україні зображено на рис. 1.1.:

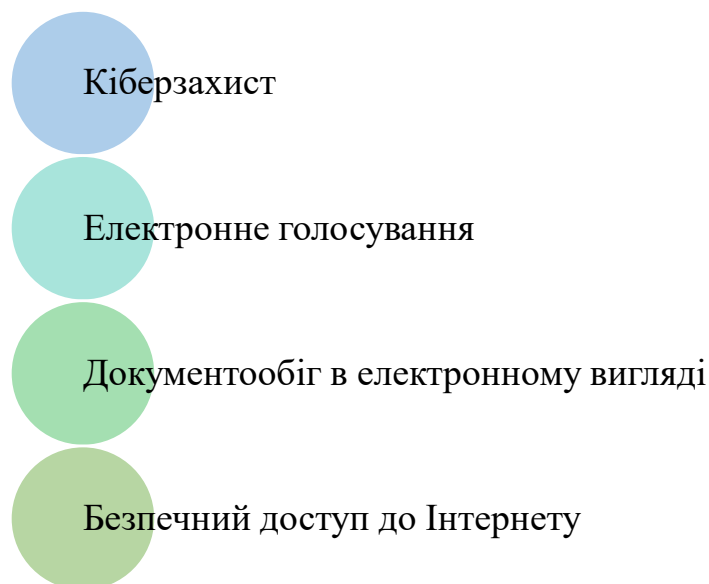

Рис.1.1. Методи забезпечення інформаційної безпеки [2, с. 149]

Кіберзахист. Українські органи управління використовують різноманітні заходи для захисту комп'ютерних систем від кібератак. До них належать використання вогневих стін, захисту від вірусів та шкідливих програм, мережевого моніторингу та інших методів.

Електронне голосування. В Україні зараз досить активно запроваджують електронне голосування на національному рівні. Це дозволяє громадянам голосувати з будь-якого місця з доступом до Інтернету та забезпечує максимальну безпеку та автентичність голосів за допомогою додатку «Дія».

Документообіг в електронному вигляді. Більшість документів в Україні зберігаються в електронному вигляді, що дозволяє забезпечити їх безпеку та зручний доступ до них.

Безпечний доступ до Інтернету. В Україні працюють над системою безпечного доступу до Інтернету, яка забезпечує шифрування трафіку та захист від небезпечних сайтів та хакерських атак. Хоча влада не здійснює централізованого контролю інтернет-інфраструктури, вона блокує низку популярних російських соцмереж і комунікаційних платформ, обмежуючи таким чином можливість підключення до інтернету. Крім того, нові прийняті закони надали владі можливість обмежувати доступ до інтернету за певних умов [2, с. 150–151].

Ці методи забезпечення інформаційної безпеки дають змогу досягати високого рівня кібербезпеки та ефективно захищати комп'ютерні системи та інформаційні ресурси. Україна відзначається своєю активною цифровою трансформацією. Впровадження сучасних технологій допомагає підвищити рівень безпеки, оптимізувати процеси та забезпечити ефективну обробку даних.

У сучасному інформаційному просторі, інші держави проводять інформаційно-психологічну війну з метою досягнення своїх зовнішньополітичних цілей. Країни з потужними інформаційно-комунікаційними ресурсами постійно акцентують увагу на необхідності забезпечення відкритості як глобального, так і національного інформаційного простору для вільного поширення інформаційних потоків без контролю.

Отже, для забезпечення інформаційної безпеки необхідно встановити контрольовану державою медійну структуру, яка охоплюватиме Інтернет-ресурси, ЗМІ та телебачення. Також важливим є наявність власної системи пропаганди та здійснення інформаційних атак і контратак для запобігання зовнішнім впливам на суспільно-політичні обставини в країні. Створення незалежного журналістського середовища та активне просування інтересів України в глобальному інформаційному просторі є важливими пріоритетами національної концепції державної інформаційної політики.

Захист національного інформаційного простору є необхідною складовою національної безпеки та суверенітету України. Це передбачає узгодження внутрішнього законодавства з міжнародними нормативно-правовими актами у сфері інформації, закріплення в законодавстві зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз. Важливим є визначення поняття національного інформаційного суверенітету, його меж, компетенції держави у сфері захисту та впровадження механізмів протидії будь-яким посяганням на цей суверенітет.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі ми дослідили роль Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі і його вплив на сучасне суспільство. Інтернет став невід'ємною частиною нашого життя і має великий вплив на різні аспекти людського існування, включаючи комунікацію, освіту, бізнес, політику та культуру.

Одним з найважливіших аспектів Інтернету є його здатність злити людей з різних куточків світу в єдину глобальну спільноту. Це створює унікальні можливості для обміну інформацією, ідеями та культурними цінностями. Інтернет розширює наші горизонти і дає нам змогу спілкуватися зі світом навколо нас швидше і ефективніше, ніж будь-коли раніше.

Однак, разом з усіма своїми перевагами, Інтернет також стикається з рядом викликів і проблем. Передусім, це питання приватності і безпеки. Зростання кількості цифрових даних, які ми ділимося в Інтернеті, створює потенційні ризики для нашої приватності. Кіберзлочинці активно використовують Інтернет для здійснення шахрайства, крадіжок особистої інформації та інших злочинів.

Також існує проблема впливу інформаційного перенасичення. Завдяки Інтернету ми маємо необмежений доступ до інформації, але це також може призвести до перевантаження інформацією та поширення недостовірних даних. Важливо розвивати критичне мислення та навички перевірки джерел інформації, щоб ефективно використовувати Інтернет як надійне джерело знань.

У подальшому розвитку Інтернету важливо забезпечити рівний доступ до нього для всіх людей незалежно від їхнього соціального стану, місця проживання чи економічного статусу. Інтернет має бути інклюзивним і сприяти розвитку суспільства в цілому.

У підсумку, Інтернет в глобалізованому інформаційному просторі є потужним інструментом, який змінює спосіб, яким ми живемо і взаємодіємо один з одним. Він відкриває безліч можливостей для спілкування, навчання, розвитку бізнесу та розширення культурного обміну. Проте, разом з усіма своїми

перевагами, Інтернет також постає перед низкою викликів, таких як приватність, безпека та інформаційне перенасичення.

Результати дослідження свідчать про існуючі виклики та загрози для національного інформаційного простору України, включаючи дезінформацію, кібератаки, зовнішні втручання та інші негативні явища. Часті атаки на важливі інформаційні системи, включаючи державні установи, фінансові установи, енергетичні компанії та інші стратегічно важливі об'єкти. Ці атаки можуть призвести до втрати конфіденційної інформації, порушення роботи систем та негативного впливу на економіку та безпеку країни.

Висновки служать основою для розробки рекомендацій щодо подальших заходів з зміцнення та захисту національного інформаційного простору України. Це може включати розвиток кібербезпеки, сприяння медіаграмотності населення, удосконалення законодавства та політик в цій області, а також підтримку ініціатив з міжнародного співробітництва.

Результати дослідження мають служити основою для подальшого розвитку стратегій та дій для зміцнення та захисту національного інформаційного простору України в умовах сучасних викликів та загроз.

Для того, щоб ефективно використовувати Інтернет і максимізувати його переваги, важливо розвивати критичне мислення та навички перевірки достовірності інформації. Крім того, необхідно забезпечити доступ до Інтернету для всіх людей, незалежно від їхнього соціального стану. Це допоможе зменшити нерівності і сприятиме розвитку суспільства в цілому.

Останні роки показують, що Інтернет є необхідним і невід'ємним елементом нашого повсякденного життя. Його вплив на суспільство, культуру та економіку надзвичайно великий. Тому, розуміння та вивчення ролі Інтернету в глобалізованому інформаційному просторі є важливим завданням, яке допоможе нам краще розуміти сучасний світ та використовувати Інтернет як потужний інструмент для досягнення наших цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Г. Роль Інтернету у побудові інформаційного суспільства. *«Український науковий журнал «Освіта регіону»*. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1208> (дата звернення 21.03.2024).
2. Барабаш Ю. Г., Анакіна Т. М., Аббакумова Д. В. Право і безпека у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції : зб. ст. та тез наук. повід. за матеріалами дискус. Харків. міжнар. юрид. Форуму. м. Харків, 28 верес. 2018 р. Харків : Право, 2018. 190 с.
3. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: правове регулювання та практичні аспекти : наук.-практ. посіб. К. : К.І.С., 2015. 220 с. URL: <https://rm.coe.int/168059920c> (дата звернення 08.02.2024).
4. Бенедек В., Кеттеман М. Свобода вираження поглядів та Інтернет. *Видавництво Ради Європи*, 2013. URL: <https://rm.coe.int/168059936a> (дата звернення 21.02.2024).
5. Вовк В. М. Фейки як загроза національній безпеці в умовах гібридної війни. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 2 (24). С. 80–85. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/1517-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3042-1-10-20230122.pdf> (дата звернення 15.03.2024).
6. Гнатюк Р. Соціальні мережі: співвідношення позитиву і негативу. *Дзеркало тижня*. 18 січня 2023 р. URL: <http://gazeta.dt.ua/family/socialni-merezhi-spivvidnoshennyapozitivu-i-negativu.html> (дата звернення 21.02.2024).
7. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. К. : НБУ ім. В. І. Вернадського, 2005. 300 с.
8. Денисюк Ж. З. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики. *Механізми публічного управління. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Державне управління. Том 32 (71) № 2. 2021. С. 46–51.

9. Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Офіційний вебпортал. URL: <https://comin.gov.ua/> (дата звернення 10.02.2024).
10. Доронцова Є. Між радянським минулим та європейською інтеграцією: огляд співпраці України з міжнародними організаціями та спільнотами держав. URL: <http://surl.li/gwwhy> (дата звернення 09.03.2024).
11. Дубас О. П. Інформаційно-комунікаційний простір: поняття, сутність, структура. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. К., 2010. Вип. 19. С. 223–232. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26693/22-Dubas.pdf>. (дата звернення 01.03.2024).
12. Дубняк К. А. Інформаційний простір: структура та функціональні параметри. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2015. № 4 (24). С. 21–25.
13. Експортна стратегія для сектору інформаційних технологій. 2019–2023. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/ICT_UKR_241219%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/ICT_UKR_241219%20(1).pdf) (дата звернення 21.02.2024 р.).
14. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. К. : Освіта, 1999. 351 с.
15. Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі : монографія / Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди НАН України, Київ. ун-т туризму, економіки і права ; відп. ред. В. В. Лях. Київ : ТОВ «XXI століття: діалог культур», 2009. 404 с.
16. Камінська Н., Чухно О. Пріоритети міжнародної співпраці у сфері забезпечення інформаційної безпеки. *Публічне право*. 2015. № 4. С. 25–32.
17. Карпенко В. Інформаційна політика та безпека : підруч. Ч. II. *Державна ідеологія та інформаційна політика. Тема 13. Національний інформаційний простір: сучасний стан та проблеми*. К. : Нора-Друк, 2006. 320 с.
18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 21 грудня 2021 р. № 685/2021. URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (дата звернення 15.03.2024).

19. Копан О. В., Мельник В. І. Інформаційно-психологічна війна як засіб маніпулювання людською свідомістю. *Інформація і право*. № 2(17). 2016. С. 92–98.

20. Красноступ Г. М. Деякі аспекти правового забезпечення поширення інформації мережею Інтернет. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_10085 (дата звернення 22.02.2024).

21. Кудлай І. Глобальний інформаційний простір сучасності. *Філософія та гуманізм*. 2020. Вип. 1(11). С. 67–80.

22. Куницький В. Захист неповнолітніх в інформаційному просторі як об'єкт гуманітарної експертизи: український та зарубіжний досвід. *Сайт Національної академії державного управління при Президентові України*. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Kunitskiy.pdf> (дата звернення 01.03.2024).

23. Литвиненко О., Бінько І., Потіха В. Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України : монографія. Київ : ІМВКУ ім. Т. Шевченка, 1998. 145 с.

24. Матвієнків С. М. Інформаційний простір сучасної України як складова національної безпеки і суверенітету держави. *Політична наука: теорія, методологія, практика* : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2021. С. 207–225

25. Матвієнків С. М., Шмаленко Ю. І., Кольцов В. М. Національний інформаційний простір України: проблеми та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. Вип. 37. С. 223–227

26. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Офіційний сайт. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/> (дата звернення 10.02.2024).

27. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%>.

28. Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум (Рекомендація CM/Rec(2014)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо посібника з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум). URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96> (дата звернення 21.02.2024).

29. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI (Редакція 08.10.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-VI#Text> (дата звернення 25.05.2024).

30. Про електронні комунікації : Закон України від 18 листопада 2003 року № 1280-IV (Редакція 01.01.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення 22.02.2024).

31. Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2022–2024 роки : Постанова Верховної Ради України від 08 липня 2022 року № 2360-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-IX#Text> (дата звернення 22.02.2024).

32. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації : Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1067/2011 (Редакція від 11.11.2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067/2011#Text> (дата звернення 10.02.2024).

33. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05 жовтня 2017 року № 2163-19 (Редакція від 04.04.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення 10.05.2024).

34. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення 15.03.2024).

35. Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава» : Розпорядження Кабінету Міністрів

України від 17 липня 2019 р. № 596-р (Редакція від 19.05.2021). *Офіційний вісник України*. 2019. № 62. Стор. 2159.

36. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.

37. Руднева А. Фактори і методи забезпечення інформаційної безпеки України в умовах збройного конфлікту. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 113. С. 399–400.

38. Саєнко Д. О., Колісник Т. П. Основні напрями застосування технологій штучного інтелекту у кібербезпеці. *Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми*. Харків, 2023. С. 158–160.

39. Матвієнків С. М. Інформаційний простір сучасної України як складова національної безпеки і суверенітету держави. *Політична наука: теорія, методологія, практика* : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2021. С. 207–225.

40. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf (дата звернення 12.02.2024 р.).

41. Серебряк К. І. Процедура визначення виду регіону в залежності від рівня розвитку інформаційної інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5153> (дата звернення 22.03.2024).

42. Солдатенко О. Інформаційний простір у мережі Інтернет: правове регулювання та контроль. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 5. С. 134–140.

43. Требін М. П. Концептуалізація феномену інформаційного суспільства. *Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання* : матеріали міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. Наук. б-ка. Харків, 2016. С. 126–137.

44. Чуйко Г. В., Чаплик Я. В. Інтернет як частина суспільного комунікативного простору та засіб маніпуляції індивідуальною свідомістю.

Технології розвитку інтелекту (Technologies of intellect development). 2019. Т. 3. № 1. URL: <http://surl.li/oddyu> (дата звернення 10.02.2024).

45. Шемчук В. В. Основні напрями міжнародного співробітництва у сфері безпеки. *Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 29 (68). № 2. 2018. С. 125–130.

46. Brzezinski Zbigniew. Receives Jury du Prix Toc queville Prize October 14, 2011. URL: csis.org/analysis/zbigniew-brzezinski-receives-jury-du-prix-tocqueville-prize (дата звернення 10.02.2024).

47. Cybersecurity Act. Riigi Teataga. URL: <https://www.rigiteataja.ee/en/eli/523052018003/consolide> (дата звернення 28.02.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

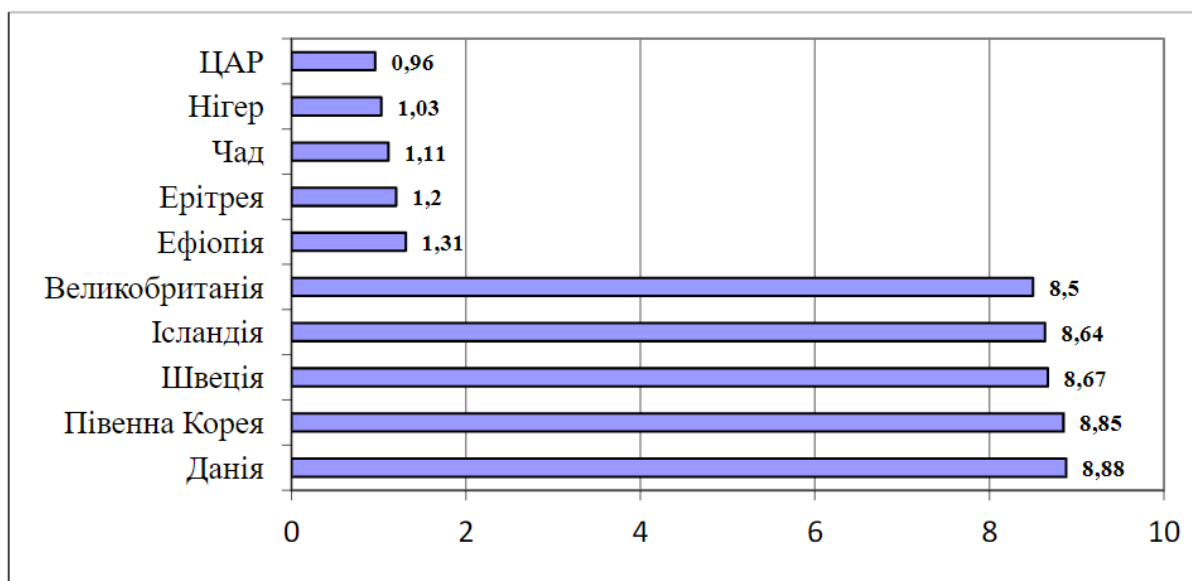

Рис. 1. Рейтинг країн за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій

Джерело: Резюме річного звіту Міжнародного союзу електрозв'язку URL: <http://www.itu.int/en/ITU/Statistics/Documents/publications> (дата звернення 25.05.2024).

Додаток Б

Пріоритетні напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій країнами	
Країна	Сфери застосування інформаційно-комунікаційних технологій
США	Публікація офіційних документів на web-сайтах уряду країни, сплата податків через електронні системи, вільний доступ населення до статистичної інформації щодо діяльності державних органів, використання сучасних технологій в медицині, охороні здоров'я та фінансовій сфері
Великобританія	Державна електронна реєстрація юридичних осіб, електронна багаторівнева взаємодія державних установ, населення, представників бізнес-структур
Естонія	Електронне висловлювання громадянами своєї думки щодо питань управління державою, поточний стан справ та процесів, пропонування власних рішень, голосування та вільне волевиявлення
Ірландія	Наявність електронного спілкування за допомогою електронних систем кожної установи. Електронна податкова система надає можливість отримувати інформацію щодо податків, сплачувати їх, заповнювати форми, отримувати кредити. Агентство зайнятості сприяє обізнаності про стан ринку робочої сили та пропозиції від роботодавців. Реєстраційна палата надає електронні послуги щодо реєстрації компаній та оформлення установчих і фінансових документів
Німеччина	Повноцінне переведення державних послуг у систему онлайн. Це передбачає можливість заповнення декларацій. Центри зайнятості надають послуги з безкоштовного доступу безробітних до надсилання резюме та пошуку вакансій. Студентам надається право подавати прохання щодо одержання державної фінансової допомоги.

Джерело: Шпак Н. О., Венгер О. І. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13914/1/67_461Vis_727_Menegment.pdf (дата звернення 25.05.2024).